

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศและการเพิ่มขึ้นของประชากรก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขมาตลอด ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา เป็นผลโดยตรงจากการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวทางการผลิตทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม ทำให้มีการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติไปเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม ทั้งในแง่ที่ตั้งและจำนวนพื้นที่ดิน เพราะการใช้ที่ดินนั้นหากเข้าไปตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสก่อให้เกิดปัญหา เช่น การใช้ที่ดินที่มีน้ำเสียปริมาณมากหรือมีความรุนแรงมาก หากเข้าไปตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ก็มีโอกาที่จะก่อให้เกิดมลภาวะแก่ลำน้ำ หรือทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงามไม่น่าดู หรือการใช้ที่ดินบางประเภทที่ดึงดูดให้เกิดปริมาณการจราจรจำนวนมากเข้ามาติดต่อและใช้บริการ หากตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสก่อให้เกิดปัญหาการจราจรบนถนนใกล้เคียง หรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรมาสร้างอาคารพาณิชย์ โดยทำให้พื้นที่การเกษตรลดน้อยลง (ประสาน ตั้งตีกบุตร, 2545: 60-61)

สำหรับในแง่ของปริมาณหรือจำนวนพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของกิจกรรมต่างๆ นั้น เนื่องจากที่ดินเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนาแต่มีอยู่จำกัด ในขณะที่ความต้องการเกิดเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ประกอบกับการกักตุนเก็งกำไร ทำให้ราคาที่ดินเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก และทำให้กิจกรรมหลายๆ ประเภทที่มีประโยชน์ด้านการพัฒนาสังคม การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แต่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ ไม่สามารถจะหาที่ตั้งและจำนวนพื้นที่สำหรับเพียงพอสำหรับการใช้งานได้ รวมทั้งเกิดปัญหาการขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคหรือสิ่งบริการพื้นฐานต่างๆ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดปัญหาได้หลายประการ

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศ มีสภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาที่มีราบสูงเป็นหย่อมๆ และจังหวัดเชียงรายได้รับการประกาศจากรัฐบาลให้เป็นจังหวัดที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถานหรือแหล่งอารยธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ประกอบด้วยพื้นที่ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศ คือประเทศพม่าและประเทศลาว รวมถึงการคมนาคมติดต่อกับประเทศจีนด้วยจึงทำให้เชียงรายเป็นที่สนใจต่อ

นักท่องเที่ยวยุคใหม่ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในจังหวัดเชียงราย ซึ่ง เป็นเมืองรองจากเมืองเชียงใหม่ในส่วนของภาคเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2541 ได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ขึ้น คือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของประชาชนชาวเชียงรายที่ปรารถนาให้ มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นในจังหวัด เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแห่งความจงรัก ภักดีของปวงชนชาวไทยที่มีต่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงมีพระคุณอันประเสริฐ ต่อจังหวัดเชียงรายและประชาชนผู้ด้อยโอกาส และยังมีเป้าหมายให้เกิดสถาบันระดับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางสังคมและเขตภาคเหนือตอนบน รวมทั้งมุ่งเน้นให้สถาบันการ ศึกษาขั้นสูงที่จะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาความรู้ของกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน รัฐบาล จึงมีมติให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นที่จังหวัดเชียงราย (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2546)

เดิมทีบริเวณหน้าวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นเพียงพื้นที่เกษตรกรรม มีบ้านเรือนไม่กี่ หลังคาเรือน แต่หลังจากที่มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นแล้ว ได้เกิดชุมชนหน้ามหาวิทยาลัย มีอาคาร พาณิชยกรรม ตลาด หอพัก ร้านค้าต่างๆ มากมาย ตามซอยต่างๆ ก็มีการก่อสร้างหอพักขึ้นอย่างมากมาย ทำให้พื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับภาคเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนไปใช้ในทางผิดวัตถุประสงค์เดิม ถึงแม้ว่า ภาครัฐจะได้มีการวางแผนแนวทางว่าจะมีการอนุรักษ์พื้นที่ที่เหมาะสมต่อภาคเกษตรกรรม เอาไว้ แต่ก็ยังมีการใช้ที่ดินผิดประเภทเป็นจำนวนมาก และมีการกว้านซื้อที่ดินพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับการเก็งกำไร ซึ่งมีได้มีการทำประโยชน์ในที่ดินนั้นๆ เลย

จึงทำให้ผู้ศึกษามีจุดประสงค์ที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนโดยรอบ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนโดยรอบ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

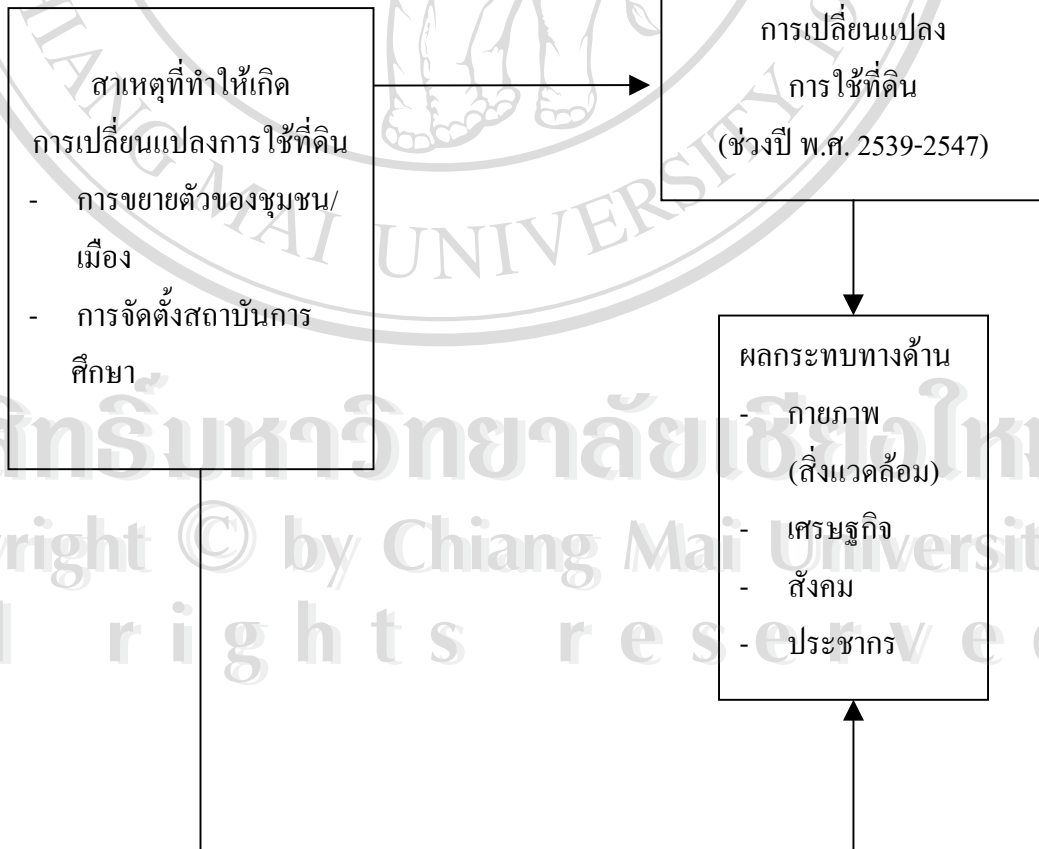
1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยพื้นที่การศึกษาครั้งนี้เป็นชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้แก่ บ้านห้วยพลู หมู่ที่ 1 บ้านสันตันกอก หมู่ที่ 2 และบ้านศรีป่าซาง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 12 ตารางกิโลเมตร

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2539 การใช้ที่ดินของชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2547 และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2547 เพื่อหาพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมาก และพื้นที่ที่มีปัญหาการใช้ที่ดิน รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งประชากรในพื้นที่ศึกษา

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.5 คำนิยามศัพท์

การขยายตัวของชุมชนและเมือง หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประชากร อาคาร บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมถึงการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน หมายถึง มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในการใช้ที่ดิน ซึ่งรวมถึง การครอบครองโดยสมาชิกของชุมชน หรือที่ดินสาธารณะ ที่ดินของหน่วยงาน โดยมีการเปรียบเทียบ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2539 และ ปี พ.ศ. 2547

ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หมายถึง ประชาชนที่อาศัยบริเวณบ้านห้วยพลู บ้านสันต้งกอก และบ้านศรีป่าซา

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มี 4 ด้าน คือ

- ทางด้านกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย
- ทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพและรายได้ของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย
- ทางด้านสังคม หมายถึง วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี การศึกษา สาธารณสุข
- ทางด้านประชากร หมายถึง จำนวนประชากรที่อาศัยในชุมชน

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หมายถึง ระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เรียกสั้น และวิเคราะห์ข้อมูลทางพื้นที่ในการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย